

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА**

БРОНШПАК ГЕННАДІЙ КІМОВИЧ

УДК 330(075.8)

**СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ
КЛАСТЕРА МОЛОЧНОГО ПРОФІЛЮ**

**Спеціальність 08.00.05 – розвиток продуктивних сил
і регіональна економіка**

**АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Харків – 2010

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському національному технічному університеті сільського господарства ім. Петра Василенка.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Бубенко Павло Трохимович,
Північно-Східний науковий центр
НАН і МОН України, директор.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Войнаренко Михайло Петрович,
Хмельницький національний університет
МОН України,
проректор з науково-педагогічної роботи;

кандидат економічних наук
Красноносова Олена Миколаївна,
Науково-дослідний центр індустріальних проблем
розвитку НАН України, старший науковий
співробітник відділу інноваційного розвитку і
конкурентоспроможності.

Захист відбудеться «20» травня 2010 року о 13 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради, шифр Д 64.089.01 у Харківській національній академії міського господарства за адресою: 61002, м. Харків, ХНАМГ, вул. Революції, 12 (конференц-зал № 1).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківської національної академії міського господарства за адресою: 61002, м. Харків, ХНАМГ, вул. Революції, 12.

Автореферат розісланий «20» квітня 2010 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т.В. Момот

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Сучасна економічна парадигма формується на оновленні теоретичних поглядів на трансформаційні процеси і на врахуванні галузевих особливостей досліджуваних об'єктів. Самі об'єкти, як економічні системи, досліджені вкрай нерівнозначно. До найбільш обділених в цьому сенсі можна віднести різного типу регіональні або територіально-виробничі системи агропромислового сектору економіки. Це стосується і молочно-сироробних комплексів, які в Україні є важливими пріоритетами як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Затримка в реформах молочно-сироробних виробництв має негативні наслідки, але з іншого боку – це дає можливість використовувати в реорганізаційному процесі найбільш ефективні і відпрацьовані на практиці моделі, до яких можна віднести кластерні угруповання. Теорії економічних кластерів, яскравим представником якої є М. Портер, присвячена велика кількість робіт вітчизняних і закордонних авторів: М.П. Войнаренка, С. І. Соколенка, О. Г. Лібермана, Л. С. Маркова, Ю. Нікольського, Т. В. Цихана, Л. Нести, П. Патела та інших. Разом з тим, систематизації арсеналу методів і інструментарію управління діяльністю кластера не приділялося достатньої уваги. Очевидно, що конфігурація такого арсеналу визначається, у першу чергу, стратегією управління діяльністю кластера. Від змісту, закладеного в поняття стратегії управління, залежать підходи до її розробки і реалізації; роль і місце системи планування, використання маркетингу, тощо.

Розробкою основ економічної стратегії господарських структур різних типів займалося широке коло вчених: І. Ансофф, О. С. Віханський, Э. Кемпбел, Р. Кох, Г. Мінцберг, В. М. Попов, Л. К. Саммерс та інші. Розмаїття їх наукових поглядів дуже широке: від складання бізнес-планів на тривалу перспективу до використання бенчмаркінгової методології в завданнях ситуаційного аналізу. Остання проста і конкретна: порівняння себе з конкурентом і ліквідація відставання.

Інтегрованим організаційним структурам економічного напрямку присвячені роботи Б. З. Мільнера, Т. Александренко, Д. Маслова, П. Т. Бубенка, Л. М. Шутенка, Г. І. Онищука, В. П. Решетило та інших, в яких приділено увагу науковій регіоналістиці, аналізу синергії та інноваційної стратегії розвитку. Але в цих працях недостатньо освітлені новітні управлінські технології та методи стратегічного планування, зокрема, теоретичні моделі не доведені до практичного застосування. Тому актуальною стала проблема дослідження та практичної апробації кластерних угруповань із застосуванням математичних методів, системного, ситуаційного аналізу і стратегічного планування.

Кластерні об'єднання підприємств і організацій, що займаються виробництвом та реалізацією молочної продукції, являють собою науковий „майданчик” для аналізу й оцінки кластерних переваг в силу наявності вертикально інтегрованої структури і регіональної приналежності.

Поєднання можливостей кластерного і бенчмаркінгового підходів створює передумови для розширення згаданого вище арсеналу методів управління набором конструктивних інструментів практичної реалізації інноваційних рішень. Виходячи з цього, розробка наукових рекомендацій щодо побудови сучасних моделей управління діяльністю кластера на основі бенчмаркінгової методології визначає актуальність теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану наукових досліджень Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка. В основу дисертації покладені теоретико-методичні і практичні розробки, які є частиною досліджень по науково-дослідній темі: «Адаптація організаційно-економічного механізму агропромислового комплексу до ринкових умов» (державний реєстраційний номер 0103U008436, 2005–2008 рр.). При виконанні цих досліджень особисто дисертантом розроблена методика формування та управління діяльністю кластера молочного профілю з її впровадженням кластерним об'єднанням підприємств (ТОВ «Українська міжнародна транспортно-енергетична компанія», Великобурлукський сироробний завод, Вовчанський маслоробний завод та інші).

Результати дисертаційного дослідження стали також складовою частиною наукових розробок Північно-Східного наукового центру НАН і МОН України по темі «Організаційно-економічні основи формування і реалізації регіональної інноваційної політики (на прикладі Харківської області)», державний реєстраційний номер 0106U003478, 2006–2008 рр. При виконанні цих досліджень особисто дисертантом розроблена методика формування і подальшого розвитку транскордонного кластера Слобожанського євро регіона, який спеціалізується на діяльності у сфері виробництва молочної продукції.

Мета й завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є теоретико-методичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій з формування та управління діяльністю торгово-виробничого кластера молочного профілю регіонального рівня.

Для досягнення цієї мети в роботі поставлені й вирішені наступні теоретичні і практичні завдання:

- аналіз положень теорії економічних кластерів, бенчмаркінгу і досвіду їх практичної реалізації на регіональному рівні;
- дослідження понятійного змісту категорії «стратегія» і «стратегічне управління» в контексті діяльності регіональних кластерів;

- вибір методів чисельно-аналітичного забезпечення діяльності регіональних кластерів;
- аналіз стану молочного підкомплексу АПК і його сироробної галузі, а також перспектив регіональних переробників молочної продукції у зв'язку з вступом України до СОТ;
- розробка науково-аналітичного підходу до оцінки експортного потенціалу сирної продукції регіональних виробників;
- адаптація моделі Леонтьєва «витрати – випуск» до умов управління кластером регіонального рівня;
- розробка ефективних механізмів стимулювання учасників кластера молочного профілю;
- розробка стратегії управління діяльністю Великобурлуксько-Вовчанського кластера молочного профілю.

Об'єкт дослідження – процес формування стратегії управління торгово-виробничого кластера молочного профілю регіонального рівня.

Предмет дослідження – теоретичні, методичні і практичні аспекти управління діяльністю торгово-виробничого кластера молочного профілю регіонального рівня.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є фундаментальні положення економічної теорії управління організацією, кластерного і бенчмаркінгового підходів; управління за результатами; економіко-математичне моделювання, у першу чергу, модель Леонтьєва «витрати - випуск», а також матричний і системний аналіз, методи таксономії й аналізу ієрархій, основи методології прийняття стратегічних рішень.

У процесі дослідження використані наступні наукові методи: *теоретичного узагальнення* – при тлумаченні поняття стратегії управління, аналізу кластерного і бенчмаркінгового підходів у їхній сукупності; *інформаційно-статистичного аналізу* – при вивченні світового ринку сирної продукції і правил СОТ; *міждисциплінарного дослідження* – при ідентифікації інструментарію управління, адекватного кластерно-бенчмаркінгової методології та економічній інтерпретації матричних моделей; *наукометричного аналізу* – при характеристиці напрямків дисертаційних досліджень у галузі економіки молокопереробного підкомплексу АПК.

Інформаційну базу дослідження склали матеріали Державного комітету статистики України, Головного управління статистики в Харківській області, структур СОТ, ООН і ЄС; робоча документація, фінансово-господарська звітність та інші матеріали учасників Великобурлуксько-Вовчанського молочно-сироробного кластера; бібліографічні джерела, включаючи електронні носії; результати власних розрахунків.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в розробці комплексу

теоретичних і методичних положень з удосконалення стратегії формування та управління діяльністю кластерного об'єднання на основі математичного моделювання і аналітико-бенчмаркінгової методології. Так,

вперше:

розроблено підхід до реалізації стратегії формування та управління діяльністю кластера молочного профілю регіону, що синтезує кластерно-бенчмаркінгову технологію ситуаційного аналізу з розрахунковими можливостями моделі Леонтьєва «витрати – випуск» та дозволяє ефективно використовувати наявний потенціал кластера шляхом корегування фінансових потоків з урахуванням інтересів учасників для забезпечення синергії їх взаємодії;

удосконалено:

процедуру аналізу і прогнозування параметрів функціонування кластера молочного профілю регіону, що на відміну від існуючих, поєднує виробничі і торгівельні функції та базується на цілісній системі різноманітних показників (собівартість, внутрішні ціни, структура витрат, попит) і формалізованого проведення розрахунків оптимальної програми випуску продукції, виходячи із критеріїв рентабельності учасників кластера;

організаційну модель формування дистриб'юторських мереж в регіонах, з незалежних учасників кластера, у якій, на відміну від існуючих моделей, додатково враховані показники приросту обсягів продаж, якісна оцінка інформаційного забезпечення та ефект неформальних взаємодій;

дістали подальший розвиток:

організаційно-економічне обґрунтування політики підтримки як на державному, так і регіональному рівні вітчизняних виробників шляхом розвитку кластерних ініціатив, яке спрямоване на згладжування обмежень в умовах вступу до СОТ;

підхід до аналізу показників світового ринку сирної продукції в зв'язку з оцінкою експортного потенціалу сироробних підприємств регіонів шляхом розширення структури бази даних, а також відповідні чисельно-аналітичні алгоритми їх дослідження.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони доведені до конкретних рекомендацій, алгоритмів, схем і моделей, спрямованих на вдосконалення системи управління діяльністю торгово-виробничого кластера молочного профілю. Розроблена «Стратегія створення і розвитку молочно-сироробного кластера в Харківському регіоні» (2006 р.), у якій застосовані розрахунки порівняльних характеристик молокопереробних підприємств, прогнози на перспективу, динаміка обсягів експорту, механізм стимулювання учасників кластера. Стратегія є науково-практичним інструментом формування кластерних об'єднань у регіоні. Тим самим, результати дисертаційного дослідження сприяють підвищенню конкурентоздатності учасників кластера і подоланню негативних тенденцій у молочному підкомплексі АПК України.

Положення дисертації, що мають прикладний характер, знайшли впровадження: у системі управління діяльністю Великобурлуксько-Вовчанського молочно-сироробного кластера (довідка №127 від 1.06.2008 р., довідка № 148 від 3.07.2008); у процесі практичної реалізації розробок Північно-Східного наукового центру НАН і МОН України по темі «Організаційно-економічні основи формування і реалізації регіональної інноваційної політики (на прикладі Харківської області), (довідка №85 від 10.03.2009 р.); у практиці діяльності Головного управління економіки Харківської облдержадміністрації (довідка №35-ОК від 1.06.2008 р.).

Особистий внесок здобувача складається з розробки стратегії управління діяльністю торгово-виробничого об'єднання підприємств молочного профілю на основі кластерно-бенчмаркінгової методології, поєднаної з потенціалом моделі Леонтьєва «витрати – випуск» та ідентифікації адекватного такому підходу інструментарію практичної реалізації.

Дисертація є самостійною науковою працею. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, використані лише ті положення, які є результатом самостійних досліджень автора. Всі результати, що викладені в дисертаційному дослідженні і винесені на захист, отримані автором самостійно.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дисертаційної роботи доповідалися й були схвалені на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Інноваційний розвиток України: наукове, економічне і правове забезпечення» (Харків, 2006); V Міжнародній науково-практичній конференції «Ринкова трансформація економіки АПК» (Харків, 2007); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Загальноекономічні та фінансові аспекти формування інноваційного потенціалу регіону» (Полтава, 2007); II Міжнародній конференції єврорегіону «Слобожанщина» (Харків, 2008); 9-му засіданні науково-методологічного семінару «Методология социально-экономических исследований» (Білгород, 2008); Міжнародній науково-практичній конференції (Чотирнадцяті Лібермановські читання) «Економічні аспекти сучасних технологій управління в економіці, науці, освіті в ХХІ столітті в умовах фінансової кризи» (Харків, 2009).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження представлені у 27 публікаціях. З них: 17 статей у фахових наукових виданнях; 10 публікацій у матеріалах наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 3,1 п.л., з яких авторові належить 2,7 п.л.

Структура і обсяг. Основна частина дисертації складається із введення, трьох розділів і висновків, викладених на 158 сторінках машинного тексту. Текст дисертації включає 17 таблиць, 15 малюнків і 8 додатків. Список використаних джерел включає 142 позиції.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі розкрито актуальність теми дисертації, мету та завдання дослідження, висвітлено наукову новизну і практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі – *«Теоретичні основи кластерної організації виробничо-господарських систем»* визначено концептуальні положення щодо формування економічних кластерів, проведено теоретичний аналіз самого поняття «кластер» та процесів кластеризації. Обґрунтовані сутнісні та структурні характеристики кластерних моделей, серед яких особливого значення набувають: ефективний механізм взаємодій між учасниками кластерного об'єднання, м'які (нерідко неформальні) методи внутрішнього регулювання, ефект синергії та прозорий механізм стимулювання за досягнення кінцевих результатів.

В теоретичному плані головним інструментом впровадження кластерних моделей в АПК, згідно з обґрунтуванням дисертанта, є формування стратегії, в якій органічно поєднуються два механізми: діяльності (як технології оперативних взаємодій) і розвитку (як технології планового здійснення заходів оновлення системи відповідно до перспективних орієнтирів). В дисертації набула подальшого розвитку низка базових положень, на яких ґрунтується концепція стратегічного планування та управління, виділені найбільш вагомні складові стратегічного планування, що характерні для кластерних об'єднань в молочно-сироробній сфері виробництва та торгівлі.

В дисертаційному дослідженні теоретично доведено безсумнівні переваги поєднання кластерних основ організації, методів стратегічного управління маркетинговою політикою та інноваційної орієнтації підприємств в єдиний механізм інтеграційних взаємодій. Інший базовий постулат авторського підходу до формування кластерів підкреслює важливу роль ситуативних факторів, котрі в умовах кризи претендують на пріоритетний аналіз; в ситуативності найбільш повно проявляється синергізм взаємодій учасників кластера. Ситуативним автор вважає і метод управління за результатами, підкреслюючи цим, що управління за кінцевими результатами можна з впевненістю порівнювати з кібернетичним механізмом, де дія зворотного зв'язку відстежується в реальному режимі часу.

Організація, планування та розвиток кластерів потребує пошуку нових методів аналізу самих об'єктів кластерної моделі і їх системних аналогів у вітчизняній та зарубіжній економіці. Серед таких методів дисертант виділяє бенчмаркінг, але зосереджує свою увагу на цьому методі не стільки як на технології «порівняння себе з іншими», скільки на тому, щоб знайти кращий досвід і застосувати його у себе. Розвиваючи бенчмаркінговий підхід, автор зосереджує увагу на таких проблемних моментах, як структура етапів процесу оцінювання та вибір «еталону». Формування етапів бенчмаркінгової процедури (виділено 7 етапів),

розділено на дві складові – внутрішні та зовнішні бенчмаркінгові оцінки (рис. 1).

Рис. 1 Процес формування бенчмаркінгових процедур

Концептуально важливе авторське положення щодо бенчмаркінга полягає в тому, що ефект його використання має місце не стільки в тому, що апробовані готові моделі, схеми, технології швидше дають корисний результат, скільки в тому, що переймаючи «чужий досвід», майже завжди вдається зробити щось нове, більш досконале, ніж типовий еталон. В дисертації обґрунтовано, що застосування бенчмаркінгу у вітчизняній економічній практиці є прогресивним кроком у справі наближення до європейських економічних систем, де цей метод активно використовується.

Узагальнення приведених аргументів дозволяє авторів зробити висновок про те, що кластерні моделі, поєднані зі стратегічним інструментарієм діяльності і розвитку, підтримані бенчмаркінговим аналізом і управлінням за кінцевими результатами, доцільно розглядати як новий варіант методичного підходу до рішення завдань сучасної економіки на регіональному рівні. Виходячи з цього, в дисертації розроблена структурна модель, що відображує змістовну характеристику процесу кластеризації, яка приведена на рис. 2.

Доведено, що кластер регіонального типу можна визначити як групу територіально близьких організацій, в тому числі і різнопрофільних, які на умовах взаємодії доповнюють і посилюють свої переваги, одержуючи ефект синергії.

В кластері досягається і підтримується орієнтація на корпоративні цінності, ситуаційна мобільність, готовність до введення інновацій.

Автором обґрунтовано, що у процесі його формування та подальшого розвитку доцільно використовувати стратегічні проекти, технології бенчмаркінга, механізми стимулювання і управління за кінцевими результатами.

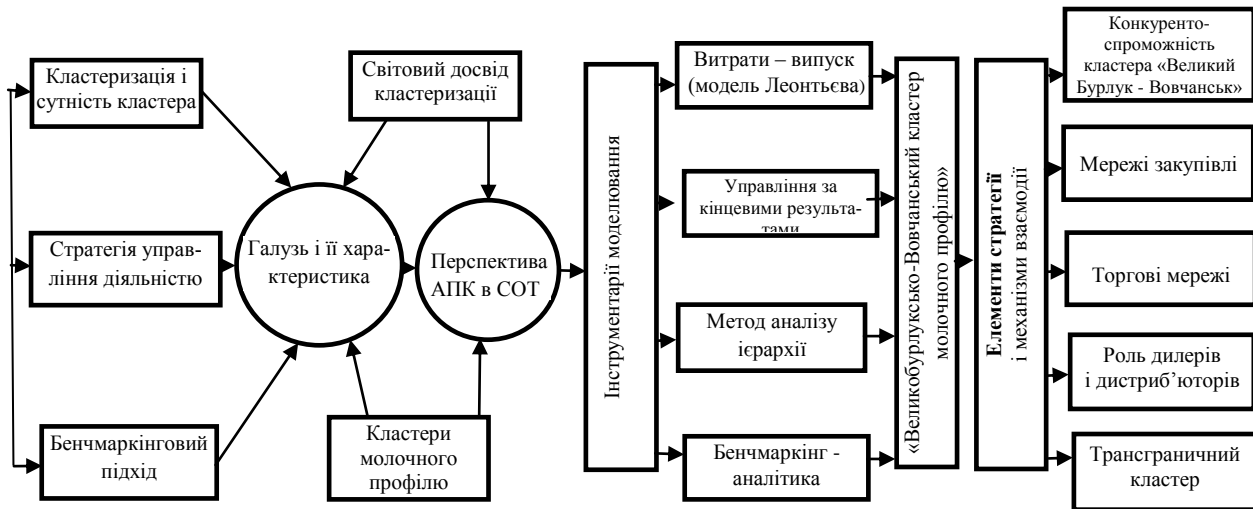

Рис. 2 Змістова характеристика процесу регіональної класифікації

В дисертації досліджено та спроектовано декілька різних варіантів організації молочно-сироробних кластерів, зокрема Вовчансько-Шебекінського трансграничного кластера.

У другому розділі – *«Економічний аналіз діяльності молочно-сироробної підгалузі і вибір управлінського інструментарію кластерної організації»* виконані аналітичні оцінки стану розвитку молочного підкомплексу АПК України, розглянуті головні структурно-управлінські ланки, які доцільно включати в кластерну організацію господарюючих суб'єктів.

Аналіз свідчить, що молочний підкомплекс є важливим елементом структури АПК: його доля у готовій продукції переробної промисловості складає 17,2 %. Динаміка розвитку всіх його складових за останні десять років досить незадовільна: зафіксовано стійку тенденцію спаду виробництва, молокопереробні підприємства постійно відчують дефіцит сировини та незадовільну якість молока для сироробних підприємств.

Разом з тим, проведений аналіз сироробного виробництва виявив такі ризики підгалузі: структурна однотипність та значний експортний потенціал. Серед постачальників твердих сирів у вартісному еквіваленті продукції Україна займає 4 місце в світі : країни ЄС – 35 %, Нова Зеландія – 17 %, Австралія – 13 %, Україна – 8 %. Великою проблемою підприємств сироробної галузі є пошук нових ринків збуту, оскільки на даний час переважна кількість продукції поставляється у РФ. Проведений аналіз показав привабливість для українських виробників сирної продукції ринків наступних країн (табл.).

В дисертації показано, що для збільшення виробництва сиру в Україні є вагомими фактори як внутрішнього, так і зовнішнього характеру. Зараз на одного мешканця України припадає 1,6 кг сиру на рік, тоді як в РФ – 3 кг, в Польщі – 12 кг.

Потенційні імпортери сиру станом на 1.01.2009

Показники	Країна						
	Ліван	ОАЕ	Кувейт	Алжир	Єгипет	Лівія	Йорданія
Об'єм імпорту, млн. дол.	71,0	63,9	51,7	41,3	39,3	29,1	28,9
Об'єм імпорту, тис. т	26,5	18,7	14,9	24,7	14,0	10,2	10,8
Місце по імпорту в світі	26	27	29	35	36	39	40

З цих даних правомірно зробити висновки, що потенціал внутрішнього ринку сирної продукції в Україні досить значний. Але оскільки очікувати високих темпів розвитку сировинної бази молочного профілю в АПК для виготовлення сирної продукції вкрай проблематично, то дисертант пропонує шукати можливості підвищення ефективності цього виробництва шляхом впровадження нових інтеграційних форм його організації на основі кластерного підходу. Дослідженням доведено, що переваги кластерних моделей організації виробництва не виникають автоматично – успіх забезпечують відкритість інформації учасників, сучасні програми навчання, механізми стимулювання. Значний ефект у діяльності кластера забезпечує науковий супровід кластеризації та фінансова підтримка.

У якості управлінського інструментарію кластерної діяльності обрано: бенчмаркінговий аналіз, застосування математичного моделювання, розробку стратегії розвитку кластера та механізм стимулювання шляхом розподілу синергетичного ефекту.

Використовуючи зарубіжний досвід систематики показників та підходів в методології проведення бенчмаркінгового аналізу діяльності кластерів, автор розробив власну систему показників для сироробного кластеру у складі групи показників, що входять у сироробне табло. Головні серед них – фактичні об'єми переробки молока та сиру, виробництво сиру в розрахунку на одного зайнятого, кількість підприємств, що виробляють сир, коефіцієнт недовикористання потужностей.

Науково-практичні розробки, що становлять методичну та проектну основу дисертації, виконані для Великобурлуксько-Вовчанського молочно-сироробного кластера. Для цього комплексу дисертантом розроблена «Стратегія створення та розвитку молочно-сироробного кластера в Харківському регіоні», виконані аналітичні розрахунки (по бенчмаркінговому алгоритму) потенціалу цього кластерного об'єднання. В науковому плані систематизовано і зроблено коментарі до існуючих методів статистичного аналізу: факторний аналіз, метод головних компонентів, метод В-коефіцієнтів, метод багатомірних угруповань, метод індексів та інші.

В дисертації обґрунтовано доцільність використання для кластерних систем методів таксономії (поєднання принципів кластерного аналізу і статистичних індексів) та методу аналізу ієрархій (MAI). Метод MAI побудований на принципах декомпозиції складної проблеми визначення стратегії на більш прості компоненти через опрацювання послідовних експертних оцінок шляхом парних порівнянь.

У третьому розділі – *«Механізми управління діяльністю кластера та їх практична реалізація»* розроблена організаційна модель формування дистриб'юторських мереж, запропоновано методичний підхід до підготовки стратегічних рішень з використанням моделі Леонтьєва «витрати – випуск», розроблена методика розподілу синергетичного ефекту між учасниками кластерної діяльності.

Доведено, що при принциповій правомірності розбудови власних систем збуту продукції, відлагоджених прямих схем зв'язку із супермаркетами та торговельними роздрібними мережами, для кластерних типів об'єднання пріоритетне значення мають дистриб'юторські моделі доведення продукції до споживача. В основі цієї моделі – неформальні відносини партнерства з контрагентами (дилерами і дистриб'юторами). Система управління діяльністю такої організації стає більш прозорою та інформативно відлагодженою.

У Великобурлуксько-Вовчанському кластері координатор надає контрагентам 7 – 10 типів документів (виконання плану, відомості про залишки на складі, упаковку та інше). В інформаційній системі кластера накопичуються дані про фактичні замовлення контрагентів, робляться прогнози на основі відвантажень, здійснюється різностороння маркетингово-аналітична робота. За методикою, розробленою дисертантом, у кластері були сформовані критерії оцінки потенційних контрагентів, в т.ч. покриття території, кількість транспорту, власний роздріб, досвід роботи та інші.

Доведено також, що відома модель Леонтьєва «витрати – випуск», котра переважно використовувалась в задачах макrorівня, може бути ефективно використана і для поточної аналітичної оцінки та отримання економічних параметрів щодо управлінської діяльності в регіональних економічних системах, а саме в кластерах. Для її адаптації на цей рівень проведено уточнення розрахункових формул, підготовлена інформаційна база та виконані економічно обґрунтовані постановки задач для прийняття рішень щодо взаємовідносин в кластерному об'єднанні.

Як практичний приклад розглядається кластерна система із семи учасників ($x_1 \div x_7$), зв'язаних відношеннями технологічного партнерства: x_1 – виробництво кормів, x_2 та x_3 – виробництво молока, x_4 – виробництво сирів, x_5 – виробництво цільно-молочної продукції, x_6 та x_7 – реалізація сиро-молочної продукції.

На рис. 3 представлена ситуація технологічного партнерства, коли учасники не інформують один одного щодо розміру своєї рентабельності – докластерний тип відношень.

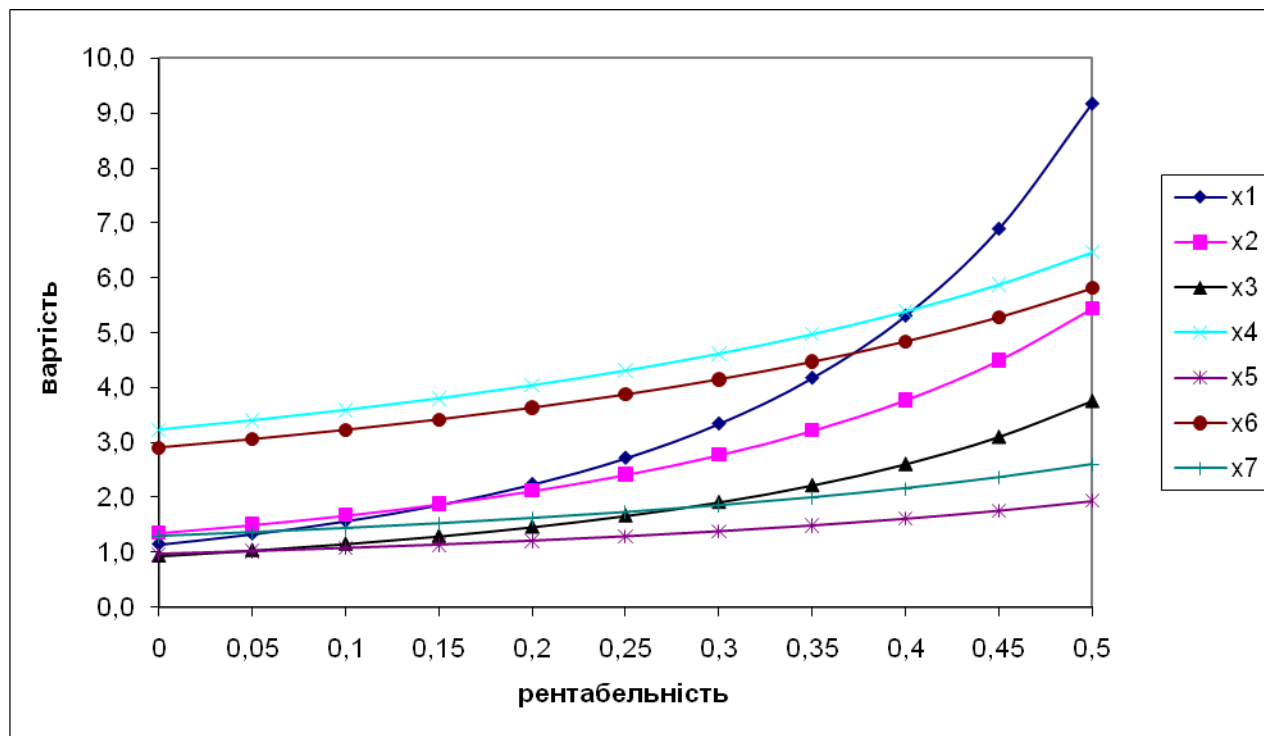

Рис. 3 Динаміка формування рентабельності у варіанті технологічного партнерства

При цьому усі вони зацікавлені в конкурентоздатності кінцевої продукції і хотіли б мати розрахунковий апарат для проведення відповідних оцінок у варіанті, коли рентабельність всіх учасників однакова і змінюється в діапазоні від 0 до 50%. Залежність вартості продукції учасників від її рентабельності знаходиться шляхом рішення системи лінійних алгебраїчних рівнянь балансу. По осі абсцис відкладена рентабельність (в долях одиниці), по осі ординат – вартість продукції учасників (в млн. грн. за місяць).

Як можна бачити з рис. 3, лише на малому інтервалі рентабельності отримані результати роботи відповідають логіці процесу створення кінцевої продукції, тобто: ціни торговців (x_6 , x_7) повинні бути вище за вартість сирів (x_4) і цільномолочної продукції (x_5), продукція переробників – дорожче молока (x_2 , x_3), а вартість молока – вище вартості кормів (x_1).

Однак через диспропорції у відносинах між учасниками, зокрема виробників сиру (x_4) та цільномолочної продукції (x_5), а також виробників молока (x_2 ; x_3) з виробниками кормів x_1 – зі зростанням рентабельності проявляється явний „перекіс” розподілу сумарно виробленої вартості на користь виробників молока і кормів. Починаючи з деякого значення рентабельності, вартість кормів досягає вартості кінцевої продукції, а відповідно діяльність такої системи втрачає сенс.

На рис. 4 представлена інша ситуація – коли учасники домовляються між собою про оплату отриманої продукції зі збереженням існуючих пропорцій (які характеризують елементи матриці Леонтьєва), але за відрахуванням отримуваних доходів. Підкреслимо, що дані про доходи учасників повинні бути достовірними, інакше використання даної моделі немає сенсу.

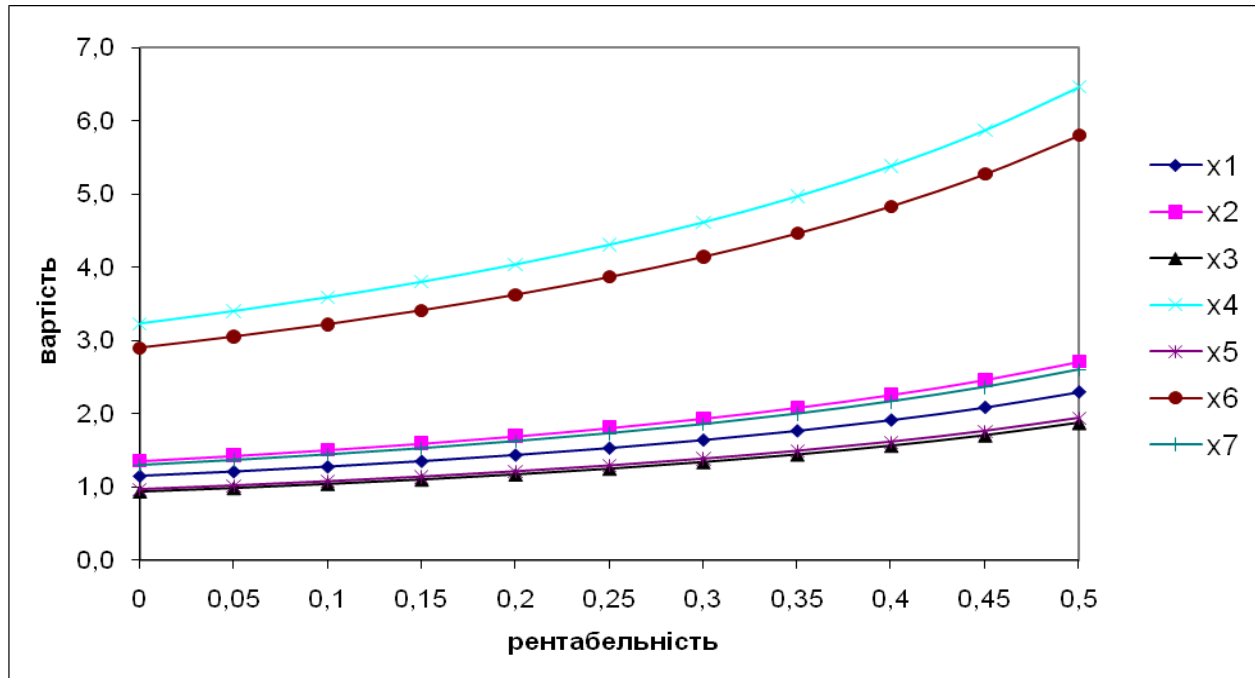

Рис. 4 Динаміка формування рентабельності при кластерній схемі діяльності

У цьому варіанті система не має внутрішніх протиріч. Її можна характеризувати як об'єктивно притаманну організаціям кластерного типу, коли учасники взаємно представляють достовірні дані щодо стану своєї фінансово-господарчої діяльності.

Відмічені ситуаційні особливості взаємодії учасників роз'яснюють принципові можливості використання моделі Леонтьєва в розрахунках і побудові кластерних моделей нового типу. В дисертаційному дослідженні показано, що на практиці можна випробувати десятки варіантів формування відносин між учасниками кластера (зростання прибутку за рахунок зростання вартості кінцевої продукції, економія витрат на виробництво, розподіл продукції всередині кластера та зі сторонніми споживачами, регулювання норм рентабельності та інші). Приведені варіанти є невеликою часткою тих можливостей моделювання ситуацій, котрі забезпечує модель Леонтьєва. Це означає, що така модель стає важливим інструментом організації взаємодій як в середині кластерного об'єднання, так і для стратегії діяльності кластера на регіональному та зовнішньому ринку.

Спільна діяльність господарчих суб'єктів у рамках регіонального кластера створює додатковий синергетичний дохід. У зв'язку з цим виникає питання про його розподіл між учасниками кластера. Основою механізму розподілу синергетичного доходу є комплексний аналіз впливу виробничо-господарської діяльності ко-

жного учасника на загальну ефективність функціонування кластера. Ця ефективність розглянута в динаміці шляхом зіставлення відповідних показників з діяльністю підприємства, обраного за еталон. Розроблено математичний алгоритм, що базується на принципах бенчмаркінгового підходу і методі аналізу ієрархій.

Розроблено також модель розвитку кластера та аргументовано основні напрямки розширення його кормової бази, торгівельної стратегії, дилерських мереж (рис.5). Головний напрямок розвитку кластерних об'єднань пов'язаний з інноваційними бізнес-планами, що знайшло своє впровадження в розроблений «Стратегії створення і розвитку молочно-сироробного кластеру в Харківському регіоні». В Стратегії запропоновано структурну схему кластера, в якій особливе місце займають інформаційно-маркетинговий центр, центр стратегічного планування та центр реалізації інновацій.

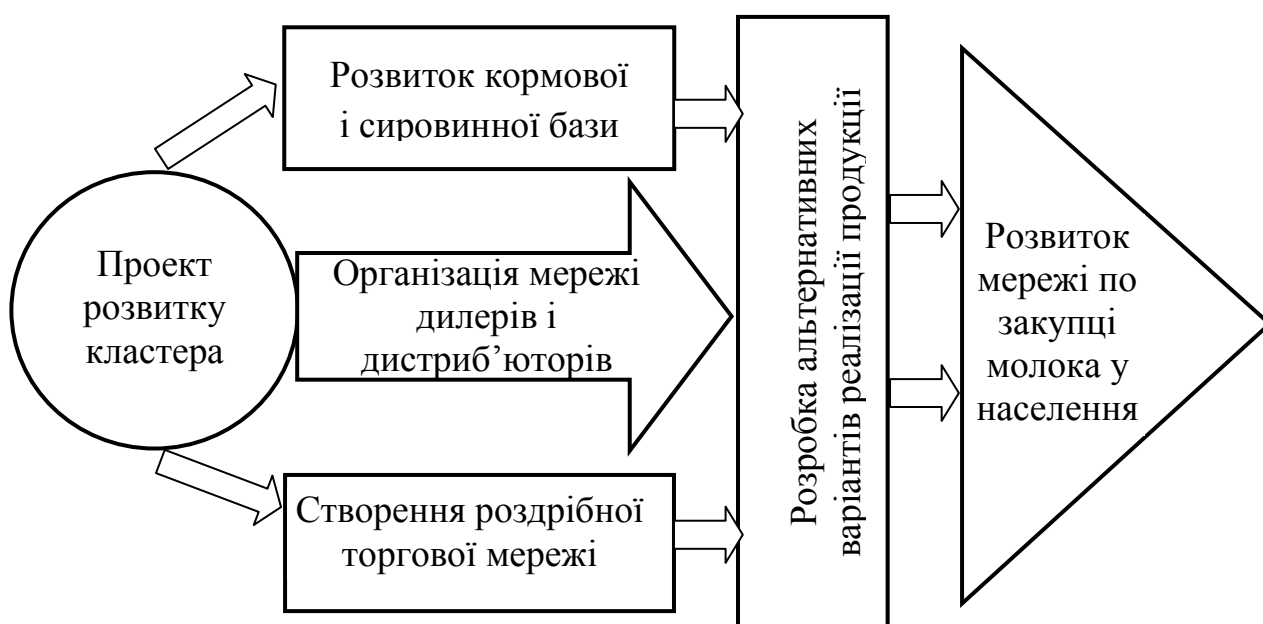

Рис. 5 Загальна модель розвитку кластера

Виконані проектні обґрунтування доцільності створення нових кластерних об'єднань, зокрема трансграничного кластера по лінії зв'язку Харків – Белгород (Вовчанськ – Шебекіно). Реалізація такого проекту, як доведено у дослідженні, спрямована на вирішення двох важливих проблем – розвитку підприємств молочно-го профілю АПК і, водночас, підвищення рівня зайнятості населення (в дисертації приведені дані щодо структури зайнятості по окремих регіонах області). Застосування нових підходів (бенчмаркінгового аналізу, розрахунків по моделі Леонт'єва, методики стимулювання учасників) та розробка «Стратегії» створюють підґрунтя для досягнення стійкості кластера як організаційно-економічної системи і дають можливість оцінювати вплив різних факторів на кінцеві результати діяльності. На базі цього формується гнучкий і ефективний механізм управління діяльністю та розвитком об'єднань кластерного типу.

ВИСНОВКИ

Результатом дисертаційної роботи є вирішення наукової задачі розробки стратегії формування та управління діяльністю кластера молочного профілю. На основі проведеного в роботі дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Доведено, що положення теорії економічних кластерів доцільно використати у практичній розбудові моделей кластерного типу в секторі агропромислового комплексу регіону. Кластеризація покращує рівень спеціалізації учасників об'єднання, впорядковує перерозподіл між ними фінансових ризиків, і в кінцевому рахунку, забезпечує досягнення синергетичного ефекту. Кластер, який використовує у своїй діяльності елементи бенчмаркінгової методології, має суттєві переваги з точки зору забезпечення своєї конкурентоспроможності.

2. Науково обґрунтована позиція, згідно з якою стратегію слід розглядати, як складний управлінський механізм, що поєднує цільові орієнтири організації, інструменти і методи прийняття рішень. Доведено, що для кластерної стратегії обов'язково необхідними є дві важливі складові механізму стратегічного управління, а саме – механізм оптимізації діяльності та механізм управління розвитком. Для кластерних об'єднань запропоновано такий тип стратегії, в якій важливу роль відіграють ситуаційні взаємодії учасників. Її змістом має бути оперативність прийняття рішень, а також використання нового знання і досвіду для наращування свого потенціалу та рівня регіональної конкурентоспроможності

3. Основними управлінськими важелями, що започатковують та розвивають кластерні моделі, виступають метод бенчмаркінга, який органічно поєднується з методом управління за кінцевими результатами, та система сучасних економіко-математичних моделей (метод аналізу ієрархій, модель Леонтьєва «витрати-випуск» та інші). Доведено, що використання цих методів і моделей створює необхідну інформаційну основу як для прийняття оперативних рішень, так і розробки стратегічних планів.

4. Зроблені аналітичні оцінки стану молокопереробної підгалузі АПК та досвіду кластерної організації діяльності молочно-переробних кластерів в зарубіжній економіці (США, Аргентина, Німеччина). В цій частині розроблено рекомендації, що дозволяють через систему кластерних механізмів розширити державну допомогу і підтримку агропромислового комплексу в зв'язку із вступом України до СОТ.

5. Доведено, що у вітчизняному молочному підкомплексі АПК саме сиробна галузь має найбільш вагомий експортний потенціал: вже зараз Україна займає четверте місце серед світових постачальників твердих сирів. Проаналізована структура інформаційного поля, яку запропоновано використати при науковому обґрунтуванні експортної політики, а також прийнятті управлінських рішень, і в тому числі дані Європейського інформаційного табло. Зроблені про-

гнози щодо потенційних споживачів сирної продукції у світовому економічному просторі.

6. Розроблено і впроваджено у механізм стратегічного планування діяльності кластерів рекомендації, отриманих з використанням відомої моделі Леонтьєва «витрати – випуск». Ця модель широко випробувана на макрорівні, але практично не застосовувалася на рівні первинних господарчих систем. На основі застосування моделі Леонтьєва шляхом проведення кількісного експерименту предметно доведено, що ефективність кластерів досягається за рахунок відкритості інформації для учасників, а також підвищення ролі нематеріальних активів. Продемонстровано, що за допомогою таких розрахунків регіональний кластер здобуває можливість забезпечувати стійкість свого розвитку.

7. Узагальнюючи варіанти різних схем взаємодії учасників кластера, розроблено механізм стимулювання їх діяльності, в основу якого закладено розрахункову модель розподілу ефекту синергії. Обґрунтовано систему вхідних даних та систему узагальнюючих коефіцієнтів. На практичному матеріалі моделювання різних варіантів відносин між учасниками (фіксування норм рентабельності, застосування внутрішніх цін та інші) проведені розрахунки та запропонована їх графічна інтерпретація. Запропонований підхід щодо стимулювання учасників кластера, пов'язаний з вихідними даними розрахунків моделі Леонтьєва та можливістю колективного коригування кількісних оцінок шляхом оцінок ситуації і компромісу інтересів учасників.

8. В дисертації детально охарактеризовано конкретний суб'єкт господарювання – „Великобурлуксько-Вовчанський кластер”, для якого розроблена «Стратегія створення і розвитку молочно-сироробного кластера в Харківському регіоні». Розроблені критерії оцінки потенціальних контрагентів і механізм заохочення дистриб'юторів до ефективної співпраці. Показана доцільність створення на основі кластерного підходу мережі, що займатиметься закупівельною діяльністю молочної продукції у населення в районах Харківської області. Здійснення такого проекту є підставою для підвищення рівня зайнятості сільського населення та його достатку. Поставлена задача диверсифікації українського експорту твердих сирів і визначені привабливі в цьому плані ринки Близького Сходу і Північної Африки.

Зважаючи на комплексність проведеного дослідження і змістовність науково-методичних розробок, положення дисертаційної роботи можуть бути використані в широкому спектрі завдань формування та управління діяльністю кластерів молочного профілю.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Фахові видання

1. Броншпак Г. К. Экономические кластеры: элементы количественной теории, сетевые структуры и типология / Г. К. Броншпак, В. М. Московкин // Бизнес Информ : науч. информ. журн. (Харківський національний екон. ун-т) – 2004. – № 11-12. – С. 20–29. (Автору особисто належить аналіз чисельної теорії економічних кластерів і сітєвих структур)

2. Броншпак Г. К. Методологический инструментарий анализа состояния молокоперерабатывающей промышленности Украины и ее сыродельной отрасли / Г. К. Броншпак, В. М. Московкин // Вісник Міжнародного Слов'янського університету. – Сер. Економічні науки : Український наук.-теорет. журн. – 2005. – Т. 8. – № 1-2. – С. 71–78. (Автору особисто належить розробка методологічного інструментарію аналізу стану сироробної галузі)

3. Броншпак Г. К. Анализ библиографических описаний авторефератов диссертационных работ в области молочного подкомплекса АПК Украины / Г. К. Броншпак // Бизнес Информ : науч. информ. журн. (Харківський національний екон. ун-т). – 2005. – № 3-4. – С. 71–73.

4. Броншпак Г. К. Универсальные и агроэкономические аспекты вступления стран СНГ в ВТО / Г. К. Броншпак, В. М. Московкин // Бизнес Информ : науч. информ. журн. (Харківський національний екон. ун-т). – 2005. – № 11-12. – С. 3–17. (Автору особисто належить аналіз агроекономічних аспектів вступу до СОТ)

5. Броншпак Г. К. Анализ мировой статистики по экспорту сырной продукции в контексте украинской внешней торговли / Г. К. Броншпак, В. М. Московкин // Вісник Міжнародного Слов'янського університету. – Сер. Економічні науки: Український наук.-теорет. журн. – 2006. – Т. 9. – №1. – С. 48–54. (Автору особисто належить розробка методики проведення статистичного дослідження)

6. Броншпак Г. К. Кластерная организация производственной деятельности молочных комплексов / Г. К. Броншпак, В. М. Московкин // Актуальні Проблеми Економіки : наук. екон. журн. (Національна акад. управління) – 2006. – №4. – С. 7–82. (Автору особисто належить розробка механізмів організації кластерної діяльності)

7. Броншпак Г. К. Программы развития кластерно-сетевых механизмов применительно к сыродельной отрасли Украины (Оценка эффективности и аспекты практической реализации) / Г. К. Броншпак // Бизнес Информ : науч. информ. журн. (Харківський національний екон. ун-т). – 2006. – №4. – С. 37–57.

8. Броншпак Г. К. Методика анкетирования руководителей предприятий сыродельной отрасли Украины: инновационно-инвестиционный аспект / Г. К. Броншпак, В. М. Московкин В.М. // Економіка розвитку : наук. журн. (Харківський національний екон. ун-т). – 2006. – №4. – С. 29–32. (Автору особисто належить розробка методики анкетування)

9. Броншпак Г. К. Государственное стимулирование инновационной деятельности: опыт европейской инновационной политики / Г. К. Броншпак // Бизнес Информ : науч. информ. журн. (Харківський національний екон. ун-т). – 2006. – №7. – С. 42–43.

10. Броншпак Г. К. Опыт инновационной политики в контексте развития отечественной сыродельной отрасли / Амбросов В. Я., Броншпак Г. К., Московкин В. М. // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка. – 2006. – №36. – С. 15-23. (Автору особисто належить розробка пропозицій відносно розвитку сироробної галузі України)

11. Броншпак Г. К. Государственная поддержка кластерных инициатив: вертикально-интегрированные структуры в АПК/ Г. К. Броншпак // Економіка АПК : міжнарод. наук.-виробн. журн. – 2007. – №4. – С. 45–50.

12. Броншпак Г. К. Кластерно-сетевые механизмы и их практическая реализация в сыродельной отрасли / Г. К. Броншпак // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка. – 2007. – №49. – С. 83–91.

13. Броншпак Г. К. Развитие кластерной деятельности в молочной промышленности / Г. К. Броншпак // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка. – 2007. – №63. – С. 196–202.

14. Броншпак Г. К. Кластерно-бенчмаркингový механизм взаимодействия молокоперерабатывающих предприятий с дилерами и дистрибуторами / Броншпак Г. К., Бубенко П. Т., Чернышов С. И. // Економіка: проблеми теорії та практики. – [Збірник наукових праць]. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2009. – Т. 1. – №251. – С. 179–184. (Автору особисто належить розробка принципової схеми взаємодії молокопереробників з незалежними дилерами.)

15. Броншпак Г. К. Методика и апробация распределения синергетического эффекта между участниками кластера / Г. К. Броншпак, П. Т. Бубенко // Економіка: проблеми теорії та практики. – [Збірник наукових праць]. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2009. – Т. 3. – №255. – С. 659–667. (Автору особисто належить пропозиція щодо розгляду задачі в лінійній постановці)

16. Броншпак Г. К. Анализ современных толкований бенчмаркинга / Г. К. Броншпак, П. Т. Бубенко // Економіка: проблеми теорії та практики. – [Збірник наукових праць]. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2009. – Т. 7. – №250. – С. 1701–1706. (Автору особисто належить пошук джерел інформації)

17. Броншпак Г. К. Синергетический эффект кластерной деятельности / Броншпак Г. К., Бубенко П. Т., Чернышов С. И. // Вчені записки Харківського інституту управління : наук. журн. – 2009. – №28 – С. 266–269. (Автору особисто належить збір та обробка статистичної інформації)

Інші видання

18. Броншпак Г. К. Об одной задаче теории игр / Г. К. Броншпак // Материалы IV международной научно-практической конференции «Динамика исследований – 2008» (София 16-31 июля 2008 г.). – Т. 5. Экономика : «Бял ГРАД-Бг» ОДД, 2008. – С. 30-32.

19. Броншпак Г. К. Концепция региональной программы 2: «Создание комплексной сети по закупкам на местах продукции приусадебных хозяйств населения, и ее сбыт конечному потребителю» / Г. К. Броншпак // Материалы IV международной научно-практической конференции «Динамика исследований – 2008» (София 16-31 июля 2008 г.). – Т. 8. Экономика : «Бял ГРАД-БГ» ОДД, 2008. – С. 42–43.

20. Броншпак Г. К. Концепция региональной программы 1: «Создание кластеров на базе крупных молокоперерабатывающих предприятий для повышения конкурентоспособности продукции и уровня занятости населения» / Г. К. Броншпак // Материалы IV международной научно-практической конференции «Динамика исследований – 2008» (София 16-31 июля 2008 г.). – Т. 8. Экономика : «Бял ГРАД-БГ» ОДД, 2008. – С. 44–45.

21. Броншпак Г. К. Структурная неэффективность системы и ее следствия / Г. К. Броншпак // Материалы IV международной научно-практической конференции «Наука: теория и практика – 2008» (Прага 16-31 августа 2008 г.). – Т. 2. Экономическая теория : Publishing House «Education and Science» s.r.o., 2008. – С. 64–66.

22. Броншпак Г. К. Проблема устойчивости в матричном анализе и ее экономические интерпретации / Г. К. Броншпак // Материалы IV международной научно-практической конференции «Наука: теория и практика – 2008» (Прага 16-31 августа 2008 г.). – Т. 2. Экономическая теория : Publishing House «Education and Science» s.r.o., 2008. – С. 66–72.

23. Броншпак Г. К. Математические аспекты обоснования эффективности экономического кластера / Броншпак Г. К., Бубенко П. Т., Чернышов С. И. // Материалы V международной научно-практической конференции «Экономическая наука XXI века – 2009» (Прага 07-15 мая 2009 г.). – Т. 4. Экономические науки : Nauka i studia, 2009. – С. 9–43.

24. Броншпак Г. К. Анализ статистических методов с точки зрения их эффективности для проведения бенчмаркингowych исследований / Броншпак Г. К., Бубенко П. Т., Чернышов С. И. // Материалы V международной научно-практической конференции «Экономическая наука XXI века – 2009» (Прага 07-15 мая 2009 г.). – Т. 4. Экономические науки : Nauka i studia, 2009. – С. 44–47.

25. Броншпак Г. К. Анализ состояния молочного подкомплекса АПК Украины и его сыродельной отрасли / Г. К. Броншпак, П. Т. Бубенко // Материалы V международной научно-практической конференции «Европейская наука XXI

века – 2009» (Прага 07-15 мая 2009 г.). – Т. 5. Экономические науки : Nauka i studia, 2009. – С. 59–64.

26. Броншпак Г. К. Аналитический обзор исследований по стратегии управления деятельностью организации / Г. К. Броншпак // Материалы V международной научно-практической конференции «Новейшие научные достижения – 2009» (Прага 25 августа-05 сентября 2009 г.). – Т. 2. Экономическая теория : Publishing House «Education and Science» s.r.o., 2009. – С. 32–43.

27. Броншпак Г. К. Аналитический обзор исследований по теории экономических кластеров / Г. К. Броншпак // Материалы V международной научно-практической конференции «Стратегические вопросы мировой науки – 2010» (Пржемысль 07 - 15 февраля 2010 г.). – Т. 5. Экономические науки : Publishing Nauka i studia, 2010. – С. 35–44.

АНОТАЦІЯ

Броншпак Г. К. Стратегія управління діяльністю кластера молочного профілю. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Харківська національна академія міського господарства, Харків, 2010.

В дисертації доведено, що положення теорії економічних кластерів можна використати як основу для практичної розбудови організацій кластерного типу в агропромисловому комплексі України.

Доведено, що системна стратегія кластера поєднує дві важливі складові – це механізм оптимізації діяльності, та механізм управління розвитком. Для аналітичного дослідження ситуації в молочно-сироробному секторі АПК запропоновано використати методику бенчмаркінгу та систему сучасних методів математичного моделювання.

Розроблені рекомендації, що дозволяють через систему кластерних ініціатив реалізувати державну підтримку агропромислового комплексу при його адаптації до правил СОТ. Застосовано модель Леонтьєва «витрати – випуск» для формування кластерів регіонального рівня та управління їх діяльністю. Розроблено метод стимулювання учасників кластера за умов оцінки їх впливу на кінцеві результати діяльності.

Досліджено конкретний об'єкт – «Великобурлуксько-Вовчанський кластер», для якого розроблено документ: «Стратегія створення і розвитку молочно-сироробного кластера в Харківському регіоні». Наведені в дисертації матеріали можуть бути використані в широкому спектрі завдань формування та управління діяльністю кластера молочного профілю.

Ключові слова: економічний кластер; методологія бенчмаркінгу; стратегія управління діяльністю; молочно-сироробний сектор АПК; модель Леонтьєва

«витрати-випуск»; синергетичний ефект; стимулювання конкурентоспроможності; адаптація АПК України до СОТ.

АННОТАЦІЯ

Броншпак Г. К. Стратегія формування і управління діяльністю кластера молочного профіля. – Рукопись.

Дисертація на соискание учёной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.05 – развитие производительных сил и региональная экономика. – Харьковская национальная академия городского хозяйства, Харьков, 2010.

Работа посвящена научно-методическому обоснованию и разработке практических рекомендаций по формированию и управлению деятельностью торгово-производственного кластера молочного профиля.

На основе обобщения научных подходов к созданию современных хозяйственных объединений показано, что положения теории экономических кластеров могут быть использованы для развития кластеризации регионального уровня в агропромышленном комплексе АПК Украины. Приведены данные о том, что в условиях кластера могут быть выстроены эффективные взаимоотношения участников, вследствие чего достигается синергетический эффект от совместной деятельности.

Показано, что системная стратегия кластера должна включать две важные составляющие – это механизм оптимизации текущей деятельности и механизм управления перспективным развитием. С целью как анализа ситуации на рынке молочно-сыродельной продукции в целом, так и управления текущей деятельностью объединения предприятий регионального уровня, использована методология бенчмаркинга, а также современные методы математического моделирования.

Произведено аналитическое исследование состояния сыродельной отрасли Украины. Проанализирован опыт деятельности агропромышленных кластеров в зарубежной экономике (США, Аргентина, Германия и др.). Разработаны рекомендации, позволяющие с помощью кластерных механизмов обеспечить государственную поддержку предприятий АПК Украины на этапе адаптации к правилам ВТО.

Конструктивно использована модель Леонтьева «затраты-выпуск» для формирования и управления деятельностью кластера молочного профиля. Разработан метод стимулирования заинтересованности участников по результатам оценки их вклада в итоговые показатели деятельности кластера.

Детально исследован конкретный объект, а именно – «Великобурлукско-Волчанский кластер», для которого разработан документ: «Стратегия создания и развития молочно-сыродельного кластера в Харьковском регионе». Аргументи-

рована целесообразность создания на основе кластерного подхода сети, занимающейся закупкой и реализацией молочной продукции сельского населения. В целях диверсификации экспорта сырной продукции из Украины, установлена привлекательность рынков стран Ближнего Востока и Северной Африки.

Ключевые слова: экономический кластер; методология бенчмаркинга; стратегия управления деятельностью; молочно-сыродельный сектор АПК; модель Леонтьева «затраты – выпуск»; синергетический эффект; стимулирование конкурентоспособности; адаптация АПК Украины к ВТО.

SUMMARY

Bronshpak G. K. Control Strategy of the Activity of the Milk Section Cluster. – Manuscript.

Economic candidate's thesis in the department 08.00.05 – the development of the productive forces and the regional economics. – Kharkiv National Academy of Municipal Economy, Kharkiv, 2009.

In the thesis it was proved that the statements of the economic clusters theory can be used as a basis of the practical building-up of the cluster type organizations in the agro-industrial complex of Ukraine.

It was proved that the system strategy of the cluster combines two important components – the mechanism of an activity optimization and the mechanism of the development control. For an analytic investigation of the situation in the milk and cheese-making sector of the agro-industrial complex it was offered to use the methods of the benchmarking and the system of the modern methods of the mathematic modeling.

It were elaborated the recommendations which allow to realize the state support of the agro-industrial complex with its adaptation to the rules of WTO through the system of the cluster initiatives. The Leontiev's model "cost-output" was used for the formation of the regional clusters and for the control of its activity. The method of the stimulation of the cluster participators estimating their influence on the final results of the activity was elaborated.

It was studied the concrete object – "The cluster of Great Burluk and Vovchansk" and it was elaborated the document for it: "The strategy of creation and development of the milk and cheese-making cluster in Kharkiv region". The materials given in the thesis can be used in the wide spectrum of targets of the formation and control of the milk cluster activity.

Key words: economic cluster; methodology of benchmarking; control strategy of activity; milk and cheese-making sector of agro-industrial complex; Leontiev's model "cost-output"; synergetic effect; stimulation of competitiveness; adaptation of agro-industrial complex of Ukraine to WTO.

БРОНШПАК ГЕННАДІЙ КІМОВИЧ

**СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ
КЛАСТЕРА МОЛОЧНОГО ПРОФІЛЮ**

**Спеціальність 08.00.05 – розвиток продуктивних сил
і регіональна економіка**

**АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Відповідальний за випуск

д. т. н., проф. Торкатюк В.І.

Підп. до друку 19.04.2010
Друк на ризографі
Замовл. №

Формат 60х84 1/16
Умовн.- друк. арк. 0,9.
Тираж 100 прим.

Папір офісний
Безкоштовно

Видавець і виготовлювач:

Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК №731 від 19.12.2001